

SUMMARY

This article which deals with the relations between sports and art, is an experimental study. As known, both of them are influenced by the nature. The people belonging to different nations and having various cultures and languages communicate with one another through art and sports. Therefore, art and sports share a universal language. Both professions require such common features as patience, interest, continuity and imagination. Both sportsmen and artists know to endure the difficulties of reaching the peak. The artist overcomes all such difficulties and negative aspects through his works and the sportsman overcomes them through his medals and records, thus they come to be of a high rank, privilege and respect in the society. Both activities present an aesthetic process to the society and meet people's needs for ambition and entertainment. Also, both activities are indispensable to a country for its introduction and advertisement on the international agenda and for its universal affairs.

Toplumsal ve bireysel yaşam açısından önemli gereksinimlerden olan sanat ve spor, bugüne kadar birlikte ele alınmayan konulardandır. Bu nedenle birbiriyle hiç ilgisi yokmuş gibi gözükse de bu iki önemli faaliyetin ortak yanlarını birlikte değerlendirmeye çalışacağız. Bir çok yönüyle ele aldığımız sporu, sanat açısından da değerlendirmenin gerekli olduğu pratik olarak da kanıtlanmıştır. Basit olarak sporun tanımlamasını yaptığımızda sporla sanatın ne denli örtüştüğünü ve ortak alanları olduğunu görmek mümkündür. Şöyle ki: spor son tahlilde, yapanlar açısından yarışma-kazanmaya dönük fiziksel, zihinsel ve teknik bir çaba, izleyenler açısından heyecan ve estetik içeren sanatsal bir süreçtir. Her ikisi de doğadan etkilenmiştir. Yeryüzünde yaşayıp farklı dil ve kültürlerle sahip ulusların insanları sanat ve spor yoluyla iletişim kurarlar. Bu nedenle sanat ve spor evrensel bir dil niteliği taşımaktadır.

Sanatçı ve sporcunun kısaca tanımlanmasını yaptığımızda iki mesleğin ne denli örtüştüğünü görmek mümkündür.

Sanatçı, duygusuyla, enerjisiyle, kişiliğiyle başka insanların takdirini kazanabilen ve başkalarının üretmediği veya üretmeye ortam bulamadığı orijinal eserler meydana getirebilen profesyonel bir teknisyendir.

Sporcu ise, enerjisiyle, kişiliğiyle başka insanların takdirini kazanabilen ve başkalarının sergileyemediği veya sergilemeye ortam bulamadığı estetik ve fiziksel yeteneğini ortaya koyan, bununla beraber bedenini iyi idare edebilen profesyonel bir teknisyendir.

Her iki meslekte de, sabır, ilgi, iradede devamlılık ve hayal kurma gibi özellikler ortak yandır. Sporcu da sanatçı da iradesini kanıtlanmış kişilerdir. Yalnızlık, sadece odaklandığı işi düşünme gibi diğer insanları usandıran olaylar onları yıldırılmaz. İki de zirveye giden yolların güçlüklerine katlanmasını bilen sabır iradesidir. İki de toplumda hor görülmuş

serseri diye alay edilmiş insan tipini oluşturmuştur. Ancak bütün bu olumsuzluklara katlanmasını bilen bunlardan biri eserleriyle diğeri de rekorlarıyla alay edenlerin omuzlarına alınmış ve topluma kendilerini kanıtlamış az sayıda ve değerli insan olma özelliğine sahiptirler.

Spor yapmak tıpkı bir bestecinin, bir yazarın, bir heykeltıraşın yapıt vermesi gibi hem gelir getiren bir sanatın icrası, hem doyum veren bir dışavurum yoludur.

Sporun, tıpkı sanatın her türlü gibi, hayatı yorumlayıp öğreten, ama, bunu yaparken de insanı rahatlatan, teselli eden “kaçışçı” bir boyutu vardır. İnsanlar sanayileşme ve şehirleşmenin getirdiği sıkıntılar ve stresten kurtulmak için edebiyat, resim ve müzik gibi, spor yoluyla da, kendi kısır dünyalarından çok değişik, çok canlı ve güzel bir ortamda bulurlar kendilerini.

Temelde işten uzaklaşma aracı olan spor ve sanatın kendi söz gelişimi içinde giderek işin kendisi durumuna dönüşmesi ve yoğun kitlesel ilgiye konu olması süreçlerine paralel olarak ilk kez 20.yüzyılın son çeyreğinde belirginleşen, ama, baştan beri sanat ve sporda bulunan bir özelliğe değineceğiz. Bu da sanat ve sporun estetik, teknik ve fizik bir süreç olmasıdır.

Bir müzik ya da resim türünün kitlesel ilgiye konu olması gibi, sporun da toplum genelinde benimsenip yaygınlık kazanmasının ön koşulu beğenilmesidir. Beğenilme, son tahlilde göze güzel gelme, duylara seslenmeden kaynaklanır, bir yönüyle de imrenmeyi içerir. İnsanların yalnızca serbest zamanlarında yaptıkları işlerde belli ustalık ve beceriler edindiklerini, hatta doğuştan gelen yetenekler ya da ayrılan serbest zamanla doğru orantılı olarak bazılarınca edinilen ustalıkların aynı işi yapan başkalarını imrendirecek görelî güzelliğe de izleyenlerin ilgisini uyandıracak boyutlar kazandığını yadsıyamayız. Yüzyılın başında bambu, ortalarında madeni, sonlarında da cam-elyaf araçlarla yapılan sııklıkla atlamanın yapanlardan istediği becerilerle izleyenlere verdiği göz doyumunu arasındaki fark, kağını sürücülüğüyle araba yarışçılığı arasındaki fark gibidir. İşte bu durum serbest zamandan tam güne geçiş süreci içinde sanat ve sporun iyice belirginleşen estetik yönüdür.

Yine tarihsel süreç içerisinde toplumun ilgisini çekebilmek ve beğenisini kazanabilmek için estetik ve teknik açıdan sürekli geliştirilen, nefes kesen beceriler sergilenmesi, sanat ve sporun belirginleşen ortak estetik yönüdür.

Sanat ve sporun temelinde yatan üstün teknik ve fizik yoluyla estetiğe ulaşma arayışının, bir noktadan sonra gerek sanat gerekse spor bir serbest zaman aracı olmaktan çıkardığını, tam-gün çalışma gerektiren bir uzmanlık dalı durumuna getirdiğini böylece görmüş oluyoruz. Geriye sanat ve sporun toplumsal süreç oluşu kalıyor. Çözümlemelerimizde, sanat ve sporun gerek toplum geneliyle, gerek toplumsal kurumlarla girdiği ilişkilerde, içinde yapıldığı ortamın değer ve beğenilerini yansıtmak, topluma ona yüklenen ödev ve işlevleri yerine getirmek, toplumun çelişkilerini de ister istemez sergilemek durumundadır. Şimdi sanat ve sporun kurumlaşmasında kitlesel ilgi ve meslekleşme olgularının yaptığı etkilerini ve giderek kurumlaşma sürecinin ana boyutlarını ele alacağız.

Oyun, oyalama ve işten uzaklaşma aracı olarak tarih sahnesine çıkan sanat ve spor, günümüzde, siyasetten ekonomiye, ırkçılıktan ulus birliğine, uluslararası barış ve dayanışmadan militarizme, boş zamanların değerlendirilmesinden meslekleşmenin birlikte getirdiği ilişkilere açılan bir yelpazede, çok yönlü etkileri olan toplumsal kurumlardır. Sanat ve sporu toplumsal süreç olarak düşündüğümüzde akla şu soru geliyor: Temelde bireysel bir çaba, nasıl ve neden toplumsal kurum olmuştur? Cevabı da şudur: ilginin altında da önemli bir etken olarak işten uzaklaşma aracının giderek "işin kendisi" olması yani sanat ve sporun meslekleşmesi süreci yatmaktadır.

Ulusumuzun spor ve sanata yönelmesi, göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçtikleri sırada biraz daha hızlanmıştır. Yerleşik yaşama geçiş ve teknolojinin gelişimiyle birlikte daha çok serbest zamana kavuşan ulusumuz gerek sanat gerekse spora daha çok ilgi göstermiştir. Sanat ve spor belli dönemlerde çeşitli inanış ve düşünce gruplarının etkisi ile bu gün olduğu gibi bazı dönemlerde de bir takım engellerle karşılaşmıştır. Spor ve sanat içinden çıktığı toplumun yaşam sürecinde karşılaştığı engellere rağmen gerek açık gerekse gizli bir şekilde sevenleri ve uğraş edinenleri tarafından yürütülmüştür.

Serbest zamanları değerlendirmek amacıyla başlayan bu olumlu uğraş, hem sporumuzun, hem de sanatımızın etkinliğini artırmış ve gelişmesini sağlamıştır. Bu bakımdan, iki ayrı konu gibi gözükken sanat ile sporun kaynağı ve uğraş nedeninin aynı noktaya dayandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Daha sonra bedensel ve ruhsal gelişimlere aynı oranda etkisi olan spor ve sanat, toplumumuzun ilerlemesine de ortak katkı yapmıştır. Buna karşın, günümüzde bu iki konuya da ilgi azalmıştır. Spor ve sanatın yavaş yürümesinde de ortak yanlar var. Spor da, sanat da bir tutku ve amatörce uğraş sonucu etkinliklerini günümüze kadar sürdürdüler. Osmanlı döneminde saray çevrelerince himaye altına alınan az sayıdaki ozan, bestekar ve pehlivanlar dışında bu iki konuya devletin köklü biçimde eğildiği söylenemez. Günümüzde bile sanat ve spor amatörce uğraş içinde olanların sırtında gelişmektedir. Görülüyor ki, sanat ve sporun, bazı çevrelerce önemsenmesi, toplumca benimsenmesi ya da benimsenmemesi açısından ortak yanları çoktur.

Toplumumuzdaki bu olguya karşın, spor ile sanat yan yana getirilip derinliğine ortak yönleri araştırılmadı. Bunun doğal sonucu olarak da bu iki konu birlikte çok yönlü değerlendirilmedi. Okullarımızda bile isteğe bağlı derslerde sanat ile spor karşı karşıya getirildi. Yani ek ders olarak öğrenci ya sanatı ya da sporu seçmek zorunda bırakılıyor. Her ikisinin birlikte yürütülmesi, spor yapanın müzik aleti çalması, resimle uğraşması olanaksızmış gibi spor basını da, sanat açısından sporumuza yaklaşmayı nedense hiç düşünmedi.

Oysa, başta bale, artistik patinaj ve ritmik jimnastik hareketleri olmak üzere bir çok spor dalları, sanatsal oyunlar gibi beğeni ile izlenmektedir. Çağdaş spor komplekslerinde müzik aletleri bütünü bir parçasıdır. Örneğin: piyanosuz jimnastik yapmak bir eksikliklerdir. Müzik eşliğinde sergilenen halk oyunlarını da spordan uzak görme olanağı yoktur. Bedensel güzelliğe ulaşmak için uğraşılan güzel sanatlar, birbirlerini bütünleyici özelliktedir. Bu bakımdan bedensel ve ruhsal hareketleri düzenleyen bu aksiyonları birlikte

değerlendirmek zorundayız. Çünkü bazı duyularımızı etkileyen görsel sanatlar, sporumuzu görünüm bakımından daha beğenilir hale getirecektir. Bu bakımdan, toplumumuzda spora ve güzel sanatlara ilginin aynı oranda artması, çağdaşlaşma sürecinde önemli bir aşama sayılmalıdır. Zamanla geliştirileceğine inandığımız kültür merkezlerinde, spor salonlarının yanı başında sanat atölyelerinin de yer alması düşünülmelidir. Öte yandan, sanata ilgi güzeli görme, iyiyi bulma coşkusunu artırır. Çevreyi güzelleştirme isteğini geliştirir. Yaşamdan zevk alma yeteneğini doruk noktasına ulaştırır. Bu tür olumlu etkileme, sporda da söz konusudur. Spor ile sanatın topluma kazandıracakları yararlı alışkanlıkların ortak boyutlarını iki açıdan, ortaklaşa değerlendirme de sakınca görmüyoruz. Özellikle atak becerili ve yetenekli bir kuşak yaratmanın yolu böyle bir değerlendirmeden geçer. Bu konuyu çözebildiğimizde, bir çok sorunumuzun da kendiliğinden yok olacağına inanıyoruz.

Spor ve sanatın kaynağında insanın özündeki duygu, düşünceler ile doğadaki canlı ya da cansız objelerin etkilerinin benzetim yolu ile pratiğe dönüştürülmesi düşüncesi yatar. Bir yönüyle benzetim modelini evrenselleştirmek, bir başka yönüyle modeli ülkeden ülkeye değişmeyen tekdüze ilke ve başarı ölçütlerine göre işletmek, en önemli yönüyle de benzetilendeki sonuçları benzetim modeline yansımaları önlemek gereksinmesinden kaynaklanmaktadır. Benzeticinin benzetilene dönüşmesini önlemek demek, ölme-öldürmeyi önlemek demektir. Bundan da şu sonucu çıkarmak mümkün olabilir. İster spor isterse sanatta olsun, ikisinde de benzetim modeli ve insana değer ilkesi hakim rol oynamaktadır.

Toplumsal bakımdan her iki uğraşta topluma estetik bir süreç sunmakta ve toplumun duygu ve izleme ihtiyacını karşılamaktadır. Yine her iki uğraş, ülkenin uluslararası alandaki tanıtımı ve evrensel ilişkileri açısından vazgeçilmez bir toplumsal ihtiyaçtır. Toplumun bu ihtiyacının karşılanması da tarihsel bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

Fişek, Kurthan, **Spor Yönetimi-Dünyada ve Türkiye'de-**, SBF.Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara, 1980.

Fişek, Kurthan, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1985.

Karasüleymanoğlu, Aydın, **Yeni Boyutlarıyla Spor**, Ozan Dağıtım, Ankara. 1995.

Karaküçük Suat, **Rekreasyon-Boş Zamanları Değerlendirme**, Seren Matbaacılık, Ankara, 1995.

Erkul Vedat, **Sanat ve İnsan**, Timaş Yayınları, Ankara, 1999.

DİPNOT

* Okt., Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.